

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 12. avgusta 1868. ~

Gospodarske stvari.

O novih šolah za poduk v kmetijstvu.

Mnenje c. kr. kmetijskega ministerstva o osnovi novih kmetijskih šol, kakor so nam povedale „Novice“ v 29. in 30. listu, je tako, da se ne dá izpeljati v vseh deželah, to je, saj v tistih ne, kjer kmetijstvo ne stoji na viši stopinji.

Prvo je, da se v spomenici ministerski umno kmetovanje izobraženega kmetovalca od naravnega kmetovskega ne loči. In vendar se priznati mora, da ravno ta razloček je neobhodno potreben pri ustanavljanju kmetijskih učilnic. Ako bi ta „spomenica“ omenjeni razloček gojila, rekla bi: „tako imenovane kmetijske učilnice ne morejo tega doseči ondi, kjer navadni kmet potrebne znanstvene podlage nima“; ne pa, da „kmetijskih šol je le malo v deželi in sèm ter tje le ena.“ Vrh tega dokazujejo nam že imena različnih kmetijskih učilnic, da je velik razloček med eno in drugo; temu vzrok je različna izobraženost učencev, ki se v take učilnice podajo.

S tem natančnim razločkom pregledati hočemo spomenico dalje.

Ako celo „spomenico“ dobro prevdarimo in si potem prizadenemo rezultat primerno krstiti, gotovo bi bilo dobrega preveč a resničnega premalo v besedi „nadaljevalni poduk“ (Fortbildungsschule), kakor sl. vredništvo samo že v opombi povdarja. Na vsak način bilo bi bolje skoraj ravno nasprotno ime tem šolam, namreč, da bi se krstile „začetni poduk“ (Anfangs-Unterricht). Da se pa ta začetni poduk že ne prične v navadni začetni ljudski šoli, kjer se otrok čitati, pisati in računati uči, gotovo je na pravem mestu, česar ni treba še le dokazovati.

Po natančnejšem pregledu se razvidi, da je omenjena organizacija tega začetnega poduka zelo pomanjkljiva. Pomislimo, da vseh predmetov, ki bi se imeli učiti, ni nič manj kakor 16, in kmalu nam bode jasno, da je tem predmetom odločenih veliko premalo ur. Pred vsem bi se morali omenjeni 2 leti po izgledu navadnih šol ločiti v 4 tečaje, 2 zimski in 2 poletni; po tej delitvi razdelili bi se pa tudi predmeti po štirje skupaj v 4 rede. Če zdaj seštejemo ure, ki bi na enega teh razredov spadale, prikazal se nam bo že precejšen razloček med številom ur zimskih in poletnih tečajev. Zimski tečaj prične se oktobra meseca in traja do sušca. V teh zimskih mesecih podučevalo bi se po 4 ure na teden, to je, vsak predmet po eno uro; to znese v celem tečaju kakih 5, 6 ur; to bi utegnili tudi zadostiti. Zdaj se pa ozrimo na poletni tečaj, ki obsega mesece: sušec, mali traven, veliki traven, rožnik in mali srpan. V tem bi se samo ob nedeljah učilo in gotovo k večjemu

po 2 uri, in to znaša za cel tečaj le 44 ur. Vprašamo pa zdaj: zakaj bi se imelo letnemu tečaju, ki ravno tako važne ali pa še važnejše predmete obsega kakor zimski, celih 12 ur odtrgati? Nedvomljivo boljše bi bilo, ako bi se poduk tako-le razdelil: Vsak tečaj ima naj 5 mesecev, ali uči naj se poleti in pozimi enako, to je, po 4 ure na teden. Res je, da trudnemu mladenču pozimi gorka soba ne bo zoperna; al da bi mu gorka soba vcepila tudi veselje do učenja kmetijstva, to je prazna, in kjer je že tako, ne vem, zakaj bi se poleti trudnemu mladenču po 3 ali 4 ure na teden zvečer ne privoščile hladne sobe. S tem redom bili bi prvič učitelji ob nedeljah prostejši; drugič, kar je še važnejše, prišel bi vsak predmet poleti in pozimi enkrat v tednu na vrsto in ne še le vsakih 14 dni; tretjič: razkladali bi se nauki bolj polagoma, ker bi bilo več časa, in gotovo bi počasno razlaganje umevnost pospeševalo; četrtoč bile bi nedelje proste in bi se ta prostost lahko za lahke djanske vaje rabila, na primer ob času čbelnih rojev, sviloprejk itd.

Najpoglavitniši del „spomenice“ je pa gotovo obravnava z učitelji in njihovo kmetijstveno izobraženostjo.

Lahko je reči: tem šolam naj bi bili ljudski učitelji, duhovni, živinozdravniki in izvedeni kmetovalci učeni; al odgovor na vprašanje: so li ovi častiti gospodje temu tudi kos? ta ni tako lahek. Da bi se učitelji sami podačevali, mogoče je le, ako so saj nekoliko praktično izurjeni v znanostih, v katerih imajo šolsko mladino podučevati. Al kje se bojo v tem izurili? Ali more preparand, dovršivši pedagogične študije, še v kako učilnico kmetijsko se podati in čas in denar trošiti zato, da dobiva potem kot ljudski učitelj — beraško plačo? Za bukve v slovenskem jeziku pisane, hvala rodoljubom našim! nam ni skrb: imamo jih za vse kmetijske razdelke. — Duhovni, izobraženi kmetovalci in živinozdravniki pa — ne vem — ali se bojo pri družih svojih opraviilih žrtovali temu poslu.

Ministerska „spomenica“ sicer kaže pot, kako naj bi se učitelji ljudskih šol naučili kmetijskih znanosti. Ona pravi: Ta pripravljajoči nauk naj se jim daje (učiteljem) vsako leto skozi dva meseca v glavnem mestu dežele. To ne meri gotovo na nič drugega kakor na „kmetijske šole“, ki se dan danes še ne nahajajo po glavnih mestih vseh dežel. — Ne samo dobro bi bilo, da bi se na kmetijskih učilnicah za učitelje učilnica osnovala, ampak naravnost neobhodno potreba je to. Vsak preparand moral bi na kmetijski učilnici eno ali še bolje 2 leti se učiti in potem še le smelo bi se reči: napredoval bo tudi prost kmet v kmetijstvu. Ali dokler to ni mogoče zavoljo gori navedenih vzrokov in dokler bo moral učitelj sam sebe prvinsko učiti in zraven pa še mladost nepopolnoma podučevati, tako

dolgo pa Bog pomagaj! Res je, kar „spomenica“ pravi, da učenje skozi 2 meseca na Dunaji ne more imeti namena, da bi izurilo učitelja v kmetijskih znanostih, ampak da je temu nauku le namen ta, da si dobijo podlago za svojo lastno daljne učenje. Dobro! al naša misel je ta, da že za to podlago je treba imeti podlago; na primer, poznati je treba prvinstva kemije, fizike, rastlinstva itd. Al koliko je učiteljev na deželi, ki so si prisvojili vse te vede?

Iz vsega tega menda je jasno, da, ako hočemo kadaj reči: kmetijstvo pri nas cvetè, se začeti mora s kmetijskimi znanostmi pri večih kmetovalcih; ponuditi se mora njihovim sinovom priložnost izobraženstva. In kadar bo to doseženo, poprijel se bode prosti kmet sam izgledov umnejšega gospodarstva; zlomil si bo spone stare razvade in dal bo tudi on svojega sina v kmetijstvu podučevati. Vse to se mora pred dogoditi, predno se bo moglo to, kar danes lepo na belem papirji „spomenice“ stoji, djanstveno izpeljati.

Da je pa vse, kar smo omenili, spolniti težavno, istina je; posebno pa še, kadar je dober svet združen z dostavkom: „plačajte sami!“ Napredek je res potreben; napredek je lepa stvar, da bi le v naši ljubi Avstriji ne veljal pregovor: „kolikor več, toliko več“ — česa neki? — davka.

R. Dolenec.

Gospodarske novice.

* Varujte gozde (boršte)! Nobena dežela nam ne oznanja te resnice tako živo kakor Španska. V starodavnih časih je bila ta dežela žitnica vsej Evropi, zdaj neizmerna zemlja leži nerodovitna tako, da ne more prerediti svojih prebivalcev. Posekali so drevje in s tem posušili studence in pregnali dež in roso. Denar je preč, — studencev ni, rōse in dežja ni — in pa tudi Mojzesove palice ne, ki bi odprla novih studencev.

* Lov letošnjih hroščev (kebrov) v Memmingen-u je to-le opravil: nabrali so 1302½ četrtnjakov kebrov, v vsakem četrtnjaku jih je bilo okoli 3200, tedaj v vsem skupaj okoli 4 milijone in 168.000 kebrov.

Znanstvene stvari.

Sporočilo *)

o XI. odborovi seji slovenske Matice

v Ljubljani 9. julija.

Slovenska Matica je obhajala svoj IV. god v sredo 5. avgusta tega leta. V ta namen je bila ob 8. zjutraj sv. maša, katero so služili preč. g. kanonik J. Pavšler, in peli so pri njej pevci čitalniški pod vodstvom g. Försterjevim. Kmalu po deveti uri se prične občni zbor v mestni dvorani. Udeleževali so se ga ljubljanski odborniki vsi razun gg. dr. Toman, P. Kozlerja, ki ju ni bilo v Ljubljani in Fr. Levstika, kateri ni bil

tudi pri nobeni odborovi seji; izmed vnanjih so bili vpričo gg. grof Barbo, B. Raić in dr. R. Razlag. Bilo pa je tudi nazočih ustanovnikov in udov letos iz vseh krajev Slovenije razun Koroške toliko (blizo 100), da se je videlo, da spoznavajo v sedanjih pomembnih časih Slovenci, da je občni zbor slovenske Matice silo silo važen dan za Slovence vse.

Gosp. dr. L. Vončina, prvi prvosednikov namestnik, prične zbor z ogovorom, v katerem miluje, da je predsednik gosp. dr. Toman po bolezni zadrževan, predsedovati zboru, in bere telegram, ki je odboru došel s Turna, kjer zdaj gosp. doktor biva. Potem nadaljuje govor svoj s tem, da se ozira na dosedanje delovanje Matičino, in pravi, da društveno življenje štiri-letni čas svojega dozdanjega obstanka nikakor ni hiralo, temuč širilo se je in rastlo bodi-si gledé denarstvenih moči, bodi-si gledé knjig, ktere ima društvo po svojem prvem namenu dajati na svitlo. Vendar — pravi — se ne more tajiti, da je popolnoma pravična odborova in vseh rodoljubov goreča želja, da se Matica naša še krepkejša, kakor dosihmal, razvija in obilnejši sad pri- naša. In pot v ta napredek kazati, je ravno namen skupnih zborov. Kar se mene tiče — nadaljuje govornik — opominja me vest, da tajništvu, vsem odborovim odsekom in blagajniku očitno zahvalo izrečem za neutrudljivo in vspešno delovanje njihovo, o sebi pa moram odkritosrčno reči, da nikakor nisem kos mestu, kteremu se dosihmal nisem mogel odpovedati. (Klici: ni res, ni res!) Gosp. predsednik sklepa govor svoj, sè živahno pohvalo sprejeti, s tem, da društvu na srce poklada sv. Avgušтина opomin: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas“ — po kterem naj občni zbor v duhu rodoljubne edinosti reši nalogo, ki mu jo danes dnevni red ponuja, v pospeh naše slovenske Matice in v dušni prid slovenskega naroda! (Slava-klici.)

Na to bere tajnik prof. Lésar poročilo o odborovem delovanji od 1. julija 1867. leta do 1. julija 1868. leta, katero se glasi tako-le:

„Slavni občni zbor! Odborova nada, izgovorjena v 3. občnem zboru 9. avgusta 1867. leta, da Matica slovenska v 4. letu vstavi še čvrstejša korenine v narodu slovenskem in si pridobi še dalje več pisateljev in družbenikov, hvala Bogu, ni nas prevarila, temuč vspeh marljivega odborovega delovanja kaže, da smo preteklo leto precejšen korak naprej storili v vseh Matičinih obzirih.

Naj naslednje sporočilo opraviči ta izrek.

Da pa sporočilo ne bode časa jemalo obravnavi pretehtnih stvari, ki so danes na dnevnem redu, zato hočemo le v kratkih črticah narisati odborovo delovanje in njegov vspeh; kratkim biti v sporočilu nam velevala tudi ta okoliščina, ker bodete, slavna gospôda, obširno sporočilo brali v „narodnem koledarju“, ki se dotiska prihodnji teden in jame z drugimi knjigami vred razpošiljati v 14. dneh.

Družbenikov je Matici do danes narastlo 236; med njimi je 12 ustanovnikov; izmed letnikov so trije prestopili v vrsto ustanovnikov tako, da se jim je plačana letnina vštela v ustanovnino; dva ustanovnika pa sta prestopila med letnike, a dosedaj plačana ustanovnina se jim po odborovem sklepu ni vštela za letnino.

Matica danes šteje 1371 družbenikov; če to številko odštejemo od zadnje številke glavne vpisovalne knjige, ki kaže 1493 udov,

razvidi se, da je od Matičinega za-

četka do danes 122 družbenikov ali odmrlo ali odstopilo ali ne vemo, kje sedaj bivajo, ker o sebi ne dadó živega znamenja.

*) Hoteli smo o 4. občnem zboru letos le ob kratkem sporočiti, ker se obširno Matičino sporočilo kmalu razpošlje z društvenimi knjigami; — toda kriva in jako enostranska obsoja Matičinega odbora in tajništva, ki jo je prinesla 52. številka „Slov. Naroda“, nas sili, da priobčimo celo sporočilo o IV. občnem zboru. Kajti iz te obsoje vidimo, da pisatelj onega članka ne pozná zgodovine matičinega razvijanja in takih presojevalcev, bi utegnili še več biti. Odgovor na omenjeni članek pa prepuščamo odboru samemu, da sebe in tajništvo brani takih napadov.

Vred.